

Urban Matters,
People Matter

De rol van het omgevingsplan bij verduurzaming en energietransitie

VMR-Themamiddag Verduurzaming gebouwde omgeving

Jacco Karens
23 mei 2024

 AT OSBORNE

Start

Plan van behandeling

- > Wat is sturing in het omgevingsplan en waarom zou je dat willen/moeten?
- > Welke kaders bepalen gemeentelijke sturing op verduurzaming en energietransitie in het omgevingsplan?
- > Zou je grond-/gebouweigenaren ook kunnen verplichten tot verduurzaming?

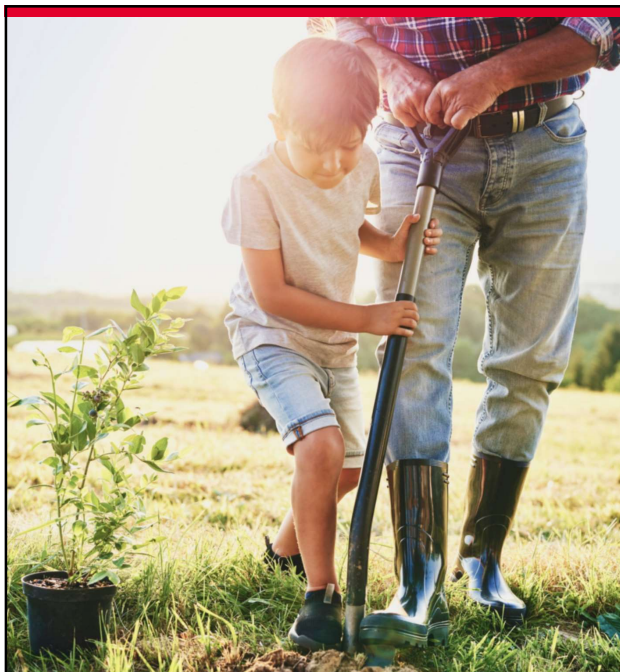
 AT OSBORNE

23 mei 2024

2

Noodzaak?

- > Internationale/EU Klimaat- en energiedoelen
 - > CO2-emissiereductie van 55% in 2030
 - > Aandeel hernieuwbare energie/warmte
 - > Van BENG naar ENG
 - > Solarproof-Buildings
- > Nationale doelen
 - > CO-2 emissiereductie van 55% in 2030
 - > Gemeenten hebben regierol bij verduurzaming van de warmtevoorziening

Sturing

- > Instrumenten gericht op realisatie van beleidsdoelen
 - > RES (2.0)
 - > Warmtevisie (TVW)
 - > Ander duurzaamheidsbeleid

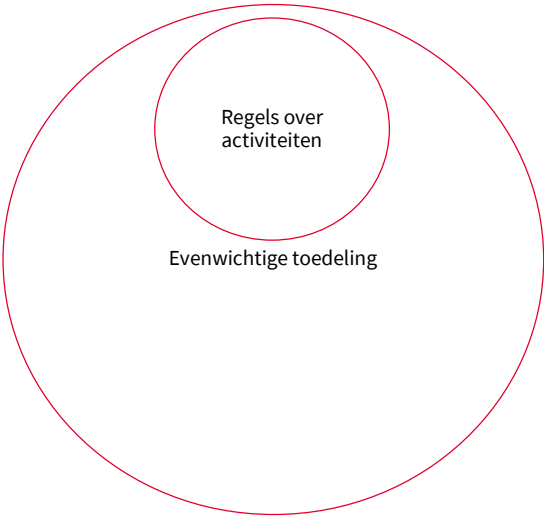

Sturing

- > Omgevingswet
 - > Omgevingsvisie
 - Integrale visie op duurzame ontwikkeling
 - > Omgevingsprogramma
 - Sectorale doorontwikkeling van duurzaamheidsbeleid, bijvoorbeeld warmte/energie.
 - > Omgevingsplan
 - Omgevingswaarden
 - Gebiedsaanwijzingen (warmtenetten, interferentie)
 - Algemene regels, ver- en geboden
 - Beoordelingsregels
- > Privaatrechtelijk
 - > Anterieure overeenkomst
 - Primair bij nieuwbouwontwikkeling (Kwaliteitseisen, Kostenverhaal, Financiële bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen)

AT OSBORNE 23 mei 2024 5

Omgevingsplan

Regels over activiteiten

Evenwichtige toedeling

AT OSBORNE 23 mei 2024 6

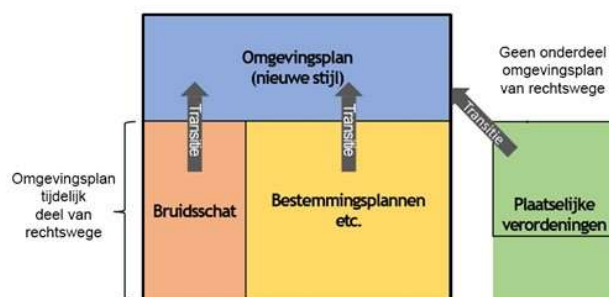
Omgevingsplan

- > Begrenzing door reikwijdte/doelstelling Omgevingswet
 - > Fysieke leefomgeving en duurzame ontwikkeling
 - CO2-emissies in algemene zin?
 - Bijdrage van een activiteit aan het energiesysteem?
- > Begrenzing door Bal/Bbl
 - > Landelijk uitputtende regels (Bbl, zie bijdrage Boeve)
 - Regels in omgevingsplan alleen mogelijk als motief verschillend is.
 - > Maatwerk ruim mogelijk (maar niet voor energieverbruik)
 - > Regels over onderwerpen die niet door Bal worden gereguleerd of niet uitputtend zijn.
- > Begrenzing tot sectorale wetgeving buiten de Ow (energie- en warmtewetgeving)
 - > Belang van fysieke leefomgeving vs. Belang energiesysteem
 - Balanswijk?
 - Aansluitbaarheid nieuwe functies die het omgevingsplan mogelijk maakt?

Omgevingsplan

- > Bruidsschat:
 - > Aansluitingen op nutsvoorzieningen
 - > Vergunningvrije bouwwerken (maar let op 2.29 Bbl)
- > Verordeningen
 - > Kabels- en leidingen
 - > Verordening bodemenergiesystemen
- > Tijdelijk deel omgevingsplan
 - > Warmteplannen (let op, vallen niet binnen reikwijdte artikel 22.6)
 - > Bestemmingsplannen (ruimtelijke ordening ondergrond, aanlegvergunningstelsel)

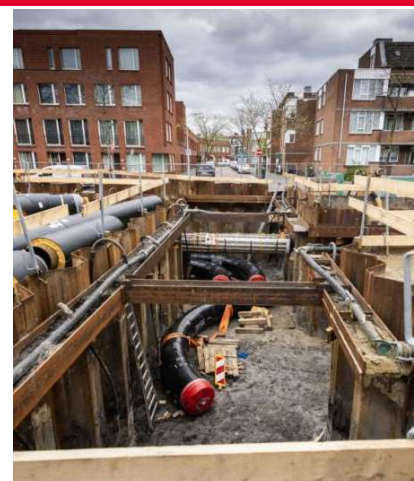

Regelruimte voor verduurzaming en energie in het omgevingsplan

Faciliteren	Stimuleren	Verplichten
Ruimte en kader bieden voor energietransitie/verduurzaming	Bevorderen privaat initiatief, bijvoorbeeld omdat overheid bepaalde activiteiten wenselijk acht vanuit beleidsmatig oogpunt.	Gemeente wenst actieve medewerking van grond- en gebouweigenaren en stelt regels die een onvoorwaardelijk rechtsgevolg hebben voor het doen of dulden van activiteiten in het belang van verduurzaming of wat daarmee in strijd is.
Cumulatieve geluidnorm voor warmtepompen	Welstandscriteria voor grootschalige renovatie	Maatwerkvoorschriftbevoegdheid zon op dak
Aanwijzen van interferentiegebieden voor bodemenergie	Vergroting bouwvlak als woning energiepositief is?	Aansluitplicht warmtenet

Verduurzamingsverplichtingen

- > Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
- > Wijziging BBL (duurzame daken, ingetrokken in 2022)
- > Algemeener: gebodsbepalingen in het omgevingsplan

Verduurzamingsverplichtingen

Rechtstatelijke beginselen	Formeel: Algemene beginselen van behoorlijk bestuur	Informeel/Responsief:	Begrenzing
Rechtszekerheid	Formeel/Materieel rechtszekerheidsbeginsel Specialiteitsbeginsel		Wettelijke basis verplichting? Rechtens verkregen niveau voor bouwwerken Afbakening belangenafweging omgevingsplan
Rechtsgelijkheid	Gelijkheidsbeginsel		Maatwerk?
Democratie		Participatie	Inspraak en draagvlak
Dienstbaarheid	Evenredigheidsbeginsel (geschikt, noodzakelijk en proportioneel) Zorgvuldigheidsbeginsel Dienstbaarheidsbeginsel	Dienstbaarheid	Afweging belangen Compensatie in tijd en geld Zorgplicht overheid

11

Verplichte verduurzaming in relatie tot het EVRM

Artikel 1 EP EVRM (eigendom)	Artikel 8 EVRM (woning en priveleven)
Bestaande vermogensrechten	Aanwezigheid van voldoende en voortdurende binding aan een bepaalde locatie
Verplichtingen doorgaans regulering, maar let op de facto onteigening (bijvoorbeeld energieproductie op functie wonen)	
Eigendom verplicht (Hamer/Belgie)	Aanvullende bescherming eigenaar-bewoners (Noack/Duitsland)
Wettelijke basis	Wettelijke basis
Legitiem doel	Legitiem doel
Proportionaliteit	Noodzakelijk in een democratische samenleving
Verduurzamingsverplichting toelaatbaar maar alleen als deze geen onevenredige last vormt (bv. Overgangstermijn of compensatie)	Verduurzamingsverplichting toelaatbaar, maar zorgvuldigheidseis bij overgang fossiele naar duurzame warmtebron.

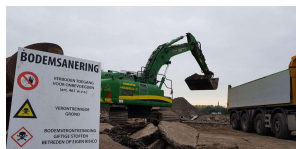
12

Vergelijking met bestaande publiekrechtelijke verplichtingen

Asbestverbod

- Financieringsondersteuning
- Eigendomsrisico
- Verhouding baten/lasten
- Stuit uiteindelijk af op MKBA

Bodemsaneringsplicht en -bevel

- Eigendomsrisico
- Extern effect en vervuiler betaalt
- Geen bestuursrechtelijke normschending vereist
- Compensatie of ontsnapping voor onschuldige eigenaar

Stads- en dorpsvernieuwing

- Voorzieningen of verbeteringen
- 'Betuttelingswetgeving'
- Kwaliteitsverbetering gaat gepaard met subsidie
- Lonendheidsvereiste/redelijke verhouding kosten en baten
- Dienstverlening door gemeente (kostenplaatje, overname verbetering)

Evenredigheid

- > Is de verplichting geschikt?
 - > Technische/juridische belemmeringen (uitvoerbaarheid)
- > Is de verplichting noodzakelijk?
 - > Is het doel ook bereikbaar met minder verstreckende instrumenten (subsidie etc.)?
- > Is de verplichting in het concrete geval evenredig?
 - > Individuele rechtsbedeling (compensatie, maatwerk in ondersteuning?)

Conclusies

- > Omgevingswet biedt verbeterde samenhang tussen stellen verduurzamingsdoelen en het opnemen van regels in het omgevingsplan.
- > Er kan veel voor wie keuzes wil maken.
- > Gemeentelijke afwegingsruimte wel beperkt door Rijksregels of sectorale wetgeving (E-wet, Gaswet)
- > Verplichte verduurzaming is niet zondermeer uitgesloten maar staat of valt met hoe de belangen worden gewogen en welke remedies die worden genomen (overgangperiode, subsidie, compensatie)
 - Hierbij is ook het programma van belang als flankerend beleid.
 - Bij verduurzamingsverplichtingen voor gebouwen is doorgaans beperkt sprake van extern effect. De investeringsdwang moet dus in de tijd lonend zijn voor de eigenaar.
 - Maar hoe zit dat met dwarsliggen collectieve aanpak verduurzaming of klimaatadaptatie?

Jacco Karens

 /naam-achternaam/

 /naam-achternaam/

AT OSBORNE

Nederland

J. F. Kennedylaan 100
3741 EH Baarn

+31 (0)35 5434343
info@atosborne.nl

België

Waverssteenweg 1945
1160 Brussel

+32 (0)2 777 06 30
info@atosborne.be

 /company/at-osborne

 /werkenbijatosborne/